

Araştırma Makalesi

Girişimcilik Politikalarının Sınırları: Sosyal Politika Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Üzerine Ülkeler Arası Bir Analiz

Beyond Entrepreneurship Policy: A Social Policy Perspective on The Cross-Country Analysis of Gender Inequality in Entrepreneurial Activity

Tutku SEÇKİN

Dr. Öğr. Üyesi, İzmir Demokrasi Üniversitesi

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

tutkuseckin@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-8265-5259>

Makale Geliş Tarihi	Makale Kabul Tarihi
22.02.2026	08.08.2026

Öz

Girişimcilik faaliyetlerindeki toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikler, ulusal hükümetlerin girişimcilik eğitimi, finansal destek mekanizmaları ve hedefli programlara yaptıkları artan yatırımlara rağmen küresel ölçekte varlığını sürdürmektedir. Bu çalışma, girişimciliği desteklemeye yönelik kurumsal müdahalelerin, girişimciliğe katılımdaki cinsiyet farklarını azaltmadaki etkinliğini sorgulamaktadır. Araştırmada Aralık 2025’de yayınlanan ve en son erişime açılan Global Entrepreneurship Monitor (GEM) 2021 verileri kullanılarak, ulusal düzeydeki girişimcilik çerçeve koşullarının erken aşama girişimcilik faaliyetlerindeki (TEA) cinsiyet farklarını/eşitsizliklerini (gender gap) ülkeler arası düzeyde açıklayıp açıklamadığı incelenmiştir. 42 ülkeyi kapsayan analizde, Yetişkin Nüfus Araştırması (APS) ve Ulusal Uzman Anketi (NES) verileri birleştirilmiş; girişimcilik eğitimi, kamu destek programları, finansmana erişim ile kültürel normların etkileri OLS regresyon analizi ile test edilmiştir. Bulgular, incelenen girişimcilik çerçeve koşullarının hiçbirinin girişimcilikteki cinsiyet farklarını anlamlı biçimde açıklamadığını göstermektedir. Bu sonuçlar, mevcut girişimcilik ekosistemlerinin ve destekleyici kurumsal ortamların büyük ölçüde “cinsiyet-nötr” kaldığını ve kadınların karşılaştığı yapısal engelleri dönüştürmekte yetersiz olduğunu ortaya koymaktadır. Çalışma, girişimcilik politikalarının etkili olabilmesi için salt girişimcilik odaklı yaklaşımların ötesine geçilerek, cinsiyet eşitsizliğinin temellerini ele alan daha geniş refah ve sosyal politika bağlamında yeniden kurgulanması gerektiğini vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, girişimcilik, sosyal politika, GEM, kurumsal koşullar, kadın girişimciliği

Abstract

Gender disparities in entrepreneurial activity persist globally despite increasing investments by national governments in entrepreneurship education, financial support mechanisms, and targeted programs. This study questions the effectiveness of such institutional interventions in reducing gender gaps in entrepreneurial participation. Using data from the Global Entrepreneurship Monitor (GEM) 2021, which is the latest publicly shared data published on December 2025, the study examines whether national-level entrepreneurial framework conditions explain cross-country variation in the gender gap in early-stage entrepreneurial activity (TEA). In an analysis covering 42 countries, data from the Adult Population Survey (APS) and National Expert Survey (NES) were combined, and the effects of entrepreneurship education, government support programs, access to finance,

Önerilen Atıf /Suggested Citation

Seçgin, T., 2026, Girişimcilik Politikalarının Sınırları: Sosyal Politika Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Üzerine Ülkeler Arası Bir Analiz, Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, 61(3), 3381-3401.

and cultural norms were tested using OLS regression analysis. The findings indicate that none of the examined entrepreneurial framework conditions significantly explain cross-national variation in gender gaps. These results suggest that existing entrepreneurial ecosystems and supportive institutional environments remain largely “gender-neutral” and are insufficient to transform the structural barriers faced by women. Consequently, the study highlights that for entrepreneurship policies to be effective, they must move beyond solely entrepreneurship-centered approaches and be reconfigured within a broader welfare and social policy context that addresses the foundations of gender inequality.

Keywords: Gender gap, entrepreneurship, social policy, GEM, institutional conditions, women entrepreneurship

1. GİRİŞ

Cinsiyet eşitliği, küresel ölçekte girişimcilik araştırmalarının ve politika gündemlerinin odağında yer almaktadır. Girişimcilik; kadınların ekonomik hayata katılımı, işgücü piyasasında esneklik kazanması ve güçlenmesi adına temel bir araç olarak teşvik edilmektedir (Ahl, 2006; Brush ve ark., 2009). Bu doğrultuda ulusal hükümetler ve uluslararası kuruluşlar; girişimcilik eğitimlerine, finansal destek mekanizmalarına ve temsili düşük gruplar arasında girişimciliği artırmaya yönelik programlara yatırımlarını hızla artırmaktadır. Ancak bu çabalara rağmen, ülkeler genelinde girişimcilikteki cinsiyet eşitsizliğindeki uçurum varlığını sürdürmekte ve erkeklerin girişimcilik faaliyet düzeyleri istikrarlı bir şekilde kadınlardan daha yüksek seyretmektedir (Guzman ve Kacperczyk, 2019; Minniti ve Nardone, 2007). Girişimciliğin kapsayıcı bir politika aracı olarak yaygın biçimde teşvik edilmesine karşın bu farkların kapanmaması, girişimcilik temelli politika çerçevelerinin toplumsal cinsiyet eşitsizliğini gidermede ne ölçüde etkili olabildiğine ilişkin kritik soruları gündeme getirmektedir.

Nitekim güncel araştırmalar, kadın girişimciliğinin çok boyutlu bir olgu olduğuna ve bireysel, kurumsal ve yapısal düzeyler arasındaki dinamik etkileşimlerin önemine dikkat çekmektedir (Cardella ve ark., 2020). Benzer biçimde, ülkeler arası karşılaştırmalı çalışmalar da girişimcilikteki toplumsal cinsiyet farkının tekil değişkenler üzerinden değil, bütüncül bir çerçeve içinde ele alınması gerektiğini vurgulamaktadır (Dheer ve ark., 2019).

Mevcut literatür, kadınların erkeklere kıyasla erken aşama girişimciliğe katılma olasılıklarının daha düşük olduğunu, girişimcilik niyetlerini daha sınırlı düzeyde ifade ettiklerini ve finansal ile kurumsal kaynaklara erişimde daha fazla engelle karşılaştıklarını ortaya koymaktadır (Bird ve Brush, 2002; Marlow ve McAdam, 2013). Bu eşitsizlikler çoğu zaman beşeri sermaye farklılıkları, risk tercihleri ya da toplumsal normlardaki ayrımlarla açıklanmaktadır (Bandura, 1977; Becker, 1964; Wieland ve ark., 2019). Buna karşılık, politika müdahaleleri büyük ölçüde kadınların becerilerini geliştirmeye, finansmana erişimlerini artırmaya ve girişimcilik ekosistemlerini güçlendirmeye odaklanmıştır (Brixiova ve Kangoye, 2020; Guelich, 2022). Ancak bu tür müdahalelerin ulusal düzeyde toplumsal cinsiyet farklarını gerçekten azaltıp azaltmadığına ilişkin ampirik bulgular tutarsız ve sınırlıdır (Hechavarria ve Ingram, 2019).

Giderek genişleyen bir literatür, girişimcilik politikalarının çoğu durumda toplumsal cinsiyet açısından dönüştürücü olmaktan ziyade cinsiyet-nötr kaldığını ileri sürmektedir (Marlow ve Martinez-Dy, 2017; Tillmar ve ark., 2022). Başka bir ifadeyle, genel olarak girişimciliği teşvik etmeyi amaçlayan politikalar; kadınların karşı karşıya kaldığı eşitsiz bakım sorumlulukları, işgücü piyasasındaki ayrışma ve sınırlı sosyal koruma gibi yapısal kısıtları yeterince dikkate almamaktadır (Bourne ve Calas, 2012; Eddleston ve Powell, 2012). Bu bakış açısına göre, girişimcilikteki toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri, girişimcilik faaliyetlerinin daha geniş sosyal politika ve refah devleti bağlamları içine yerleştirilmeden tam olarak anlaşılamaz (Welter, 2011; Welter ve ark., 2014).

Bu çalışma, ulusal düzeydeki girişimcilik çerçeve koşullarının erken aşama girişimcilik faaliyetlerinde gözlenen toplumsal cinsiyet farklarıyla ilişkili olup olmadığını inceleyerek bu tartışmaya katkı sunmayı amaçlamaktadır. Global Entrepreneurship Monitor (GEM) 2021 verileri kullanılarak gerçekleştirilen analiz, dört temel kurumsal boyuta odaklanmaktadır: girişimcilik eğitimi ve öğretimi, kamu destek programları, finansmana erişim ile kültürel ve sosyal normlar. Girişimciliğin bireysel düzeydeki belirleyicilerine ağırlık veren mevcut literatürden farklı olarak (Autio ve ark., 2014; Shane ve Venkataraman, 2000), bu çalışma makro düzeyde ve ülkeler arası karşılaştırmalı bir perspektif benimseyerek kurumsal yapıların toplumsal cinsiyet eşitsizliği üzerindeki etkilerini değerlendirmektedir.

(Nguyen, 2021; Pathak ve ark., 2013). Bu dört boyuta ilişkin beklentiler, Bölüm 2’de sırasıyla H1, H2, H3 ve H4 hipotezleri olarak formüle edilmiş ve ampirik olarak test edilmiştir.

Çalışma aşağıdaki araştırma sorusuna yanıt aramaktadır:

Ulusal düzeydeki girişimcilik çerçeve koşulları, ülkeler arasında erken aşama girişimcilik faaliyetlerindeki toplumsal cinsiyet farklarını azaltmakta mıdır?

Bu soruya yanıt vererek çalışma üç temel katkı sunmayı hedeflemektedir. İlk olarak, girişimcilik kurumları ile girişimcilikteki toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri arasındaki ilişkiye dair sistematik ve karşılaştırmalı kanıtlar sağlamaktadır. İkinci olarak, girişimcilik politikalarının cinsiyet eşitleyici etkilerine ilişkin iyimser varsayımları sorgulamaktadır. Üçüncü olarak ise, girişimcilik ve sosyal politika literatürlerini bir araya getirerek, girişimciliğe özgü müdahalelerin ötesine geçen yapısal ve refah temelli faktörlerin önemini ortaya koymaktadır.

Makalenin geri kalan bölümleri şu şekilde yapılandırılmıştır. İkinci bölümde toplumsal cinsiyet temelli girişimcilik ve kurumsal çerçevelere ilişkin literatür gözden geçirilmektedir. Üçüncü bölümde veri seti ve yöntem açıklanmaktadır. Dördüncü bölüm ampirik bulguları sunmaktadır. Beşinci bölümde bulgular sosyal politika perspektifinden tartışılmakta ve politika çıkarımları geliştirilmektedir. Son bölüm ise çalışmayı özetleyerek gelecek araştırmalar için öneriler sunmaktadır.

2. LİTERATÜR TARAMASI VE HİPOTEZ GELİŞTİRME

2.1. Girişimcilik Faaliyetlerinde Toplumsal Cinsiyet Farkları

Girişimcilik faaliyetlerindeki toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikler, dünya genelinde işgücü piyasalarında gözlenen en kalıcı eşitsizlik biçimleri arasında yer almaktadır (Henry ve ark., 2016; Jennings ve Brush, 2013). Geniş bir literatür, kadınların erkeklere kıyasla girişimcilik faaliyetlerine katılma olasılıklarının sistematik olarak daha düşük olduğunu, özellikle işletme kurmanın erken aşamalarında bu farkın daha belirgin hale geldiğini ortaya koymaktadır (Minniti ve Nardone, 2007). Bu cinsiyet farklarının farklı kurumsal bağlamlarda ve ekonomik gelişmişlik düzeylerinde de gözlenmesi, girişimciliğin daha geniş toplumsal ve yapısal eşitsizliklerle güçlü biçimde iç içe geçtiğini göstermektedir (Gunnerud-Berg, 1997; Roos, 2021).

Ülkeler arası karşılaştırmalı çalışmalar, kurumsal bağlamların kadın girişimciliğini şekillendirmede kritik bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Bullough ve arkadaşları (2022), toplumsal cinsiyet rol beklentileri, toplumsal kültür ve girişimcilik ekosisteminin kadın girişimciliği üzerindeki etkilerini kapsamlı biçimde incelemiştir. Benzer şekilde, Tonoyan ve arkadaşları (2020), 22 Avrupa ülkesini kapsayan çalışmalarında cinsiyete dayalı işgücü piyasası segmentasyonunun girişimcilik algıları üzerindeki etkilerini analiz etmiştir.

Girişimcilikteki toplumsal cinsiyet farkları ve eşitsizliklerine yönelik erken dönem açıklamalar, beşeri sermaye düzeyi, risk toleransı ve öz-yeterlilik gibi bireysel farklılıklara odaklanmıştır (Bandura, 1977; Çolakoğlu ve Gözükar, 2016). Ancak bu faktörler gözlenen eşitsizlikleri kısmen açıklasa da kadın ve erkeklerin benzer eğitim ve deneyim düzeylerine sahip olduğu durumlarda dahi toplumsal cinsiyet farklarının devam ettiği gösterilmiştir (Brixiova ve Kangoye, 2020). Bu bulgular, araştırmacıları giderek daha fazla kurumsal ve bağlamsal açıklamalara yöneltmiş; resmi politikalar, kültürel normlar ve sosyal yapıların rolü ön plana çıkmıştır (Hovorka ve Dietrich, 2011; Welter, 2011).

Sosyal politika perspektifinden bakıldığında, girişimcilik yalıtılmış bir ekonomik faaliyet olarak ele alınamaz. Girişimcilik faaliyetlerine katılım; refah rejimleri, işgücü piyasası kurumları ve aile politikaları tarafından şekillendirilmekte, riskler ve kaynaklar toplumsal cinsiyetler arasında eşitsiz biçimde dağıtılmaktadır (Eddleston ve Powell, 2012). Dolayısıyla girişimcilikteki toplumsal cinsiyet farklarını anlamak, bireysel özelliklerin ötesine geçerek kurumsal çevrelerin ve politika çerçevelerinin sistematik bir analizini gerektirmektedir (Bruni ve ark., 2004; Stead, 2015).

Kadın girişimciliği ile sosyal politika bağlamı, literatürde çoğu zaman ayrı ayrı ele alınan fakat aslında birbirini tamamlayan iki eksen oluşturmaktadır. Bir yandan kadın girişimciliği yazını, beşeri sermaye, öz-yeterlilik ve girişimcilik niyeti gibi bireysel düzeydeki dinamiklere odaklanmakta (Bandura, 1977; Çolakoğlu ve Gözükar, 2016); öte yandan sosyal politika yazını, refah rejimleri, bakım hizmetleri ve işgücü piyasası düzenlemeleri gibi yapısal düzenlemelerin bireylerin ekonomik fırsatlarını nasıl

şekillendirdiğini incelemektedir (Eddleston ve Powell, 2012). Bu çalışma, söz konusu iki eksenini kesiştirerek, girişimcilik çerçeve koşullarının kadın girişimciliği üzerindeki etkisinin ancak refah devleti ve sosyal politika bağlamı dikkate alınarak tam olarak değerlendirilebileceğini savunmaktadır; bu nedenle izleyen alt bölümlerde her bir kurumsal boyut (eğitim, hükümet programları, finansmana erişim ve kültürel normlar) hem bireysel düzeydeki girişimcilik dinamikleri hem de sosyal politika çıkarımları gözetilerek tartışılmaktadır.

2.2. Girişimcilik Çerçeve Koşulları ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Küresel Girişimcilik Monitörü (Global Entrepreneurship Monitor – GEM) tarafından geliştirilen Girişimcilik Çerçeve Koşulları (Entrepreneurial Framework Conditions – EFC’ler), girişimcilik faaliyetlerinin ortaya çıkmasını ve sürdürülmesini şekillendiren ulusal düzeydeki kurumsal ortamları değerlendirmek amacıyla kullanılan kapsamlı bir analitik çerçeve sunmaktadır (Bosma & Kelley, 2019). Girişimcilik eğitimi, kamu destek programları, finansmana erişim ile kültürel ve sosyal normlar gibi bileşenlerden oluşan bu çerçeve, ülkeler arası karşılaştırmalarda girişimcilik ekosistemlerinin niteliğini ölçmede yaygın biçimde kullanılmaktadır. Ancak EFC’lerin girişimcilikte toplumsal cinsiyet eşitliğini ne ölçüde desteklediğine ilişkin ampirik bulgular tutarsız ve sınırlıdır (Hechavarria ve Ingram, 2019).

Toplumsal cinsiyet perspektifinden yapılan çalışmalar, girişimcilik ekosistemlerinin kadın ve erkek girişimciler üzerinde simetrik etkiler yaratmadığını göstermektedir. Brush ve arkadaşları (2019), girişimcilik ekosistemlerinin farklı bileşenlerinin kadın ve erkek girişimcileri farklı biçimlerde etkilediğini ve bu farklılıkların çoğu zaman kadınlar aleyhine işlediğini ortaya koymaktadır. Benzer biçimde, Ahl ve Nelson (2015) tarafından İsveç ve Amerika Birleşik Devletleri’nde gerçekleştirilen karşılaştırmalı politika analizi, refah devleti modellerindeki farklılıklara rağmen, her iki ülkede uygulanan girişimcilik politikalarının da kadınların toplumsal ve ekonomik hayattaki ikincil konumunu yeniden üretme eğiliminde olduğunu göstermiştir.

Bu bulgular, girişimcilik çerçeve koşullarının cinsiyet açısından nötr varsayılmasının sorunlu olduğunu ve kurumsal yapıların toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini dönüştürmek yerine pekiştirebileceğini düşündürmektedir. Dolayısıyla girişimcilik politikalarının ve kurumsal ortamların, toplumsal cinsiyet eşitliği üzerindeki etkilerinin eleştirel ve bağlamsal bir yaklaşımla değerlendirilmesi gerekmektedir.

2.3. Eğitim ve Beşeri Sermaye Açıklamaları

Girişimcilik eğitimi ve öğretimi, kadınların beceri düzeylerini, öz-yeterlilik algılarını ve girişimcilik niyetlerini güçlendirerek girişimcilikteki toplumsal cinsiyet farklarını azaltmada temel politika araçları arasında görülmektedir (Krishna ve Agrawal, 2026). Bu yaklaşım, girişimcilikte gözlenen eşitsizliklerin büyük ölçüde beşeri sermaye eksikliklerinden kaynaklandığı varsayımına dayanmaktadır. Ancak son dönemde yapılan ampirik çalışmalar, eğitime dayalı müdahalelerin bu eşitsizlikleri tek başına gidermekte yetersiz kalabileceğini ortaya koymaktadır (Jones ve Warhuus, 2018). Kadınların erkeklerle benzer eğitim ve yetkinlik düzeylerine sahip olduğu bağlamlarda dahi girişimcilik faaliyetlerine katılımda süregelen farklar, yalnızca bireysel becerilere odaklanan politikaların sınırlı etkisine işaret etmektedir.

Bu tartışmalar ışığında aşağıdaki hipotez test edilmektedir:

Hipotez 1 (H1): Girişimcilik eğitim ve öğretim sistemlerinin niteliğindeki artış, kadınların girişimcilik potansiyelini destekleyerek girişimcilikteki toplumsal cinsiyet farkının azalmasını sağlar.

2.4. Hükümet Programları ve Finansmana Erişim

Hükümet destek programları ve finansmana erişim olanakları, girişimcilik politikalarının temel bileşenleri arasında yer almaktadır (Carter ve Shaw, 2006). Bununla birlikte, toplumsal cinsiyet perspektifinden yapılan değerlendirmeler, bu politika araçlarının çoğu zaman örtük cinsiyet önyargıları barındırdığını ve kadın girişimciler için eşitsiz sonuçlar üretebildiğini göstermektedir (Marlow ve Patton, 2005). Özellikle finansmana erişim, girişimcilikteki cinsiyet farklarının en belirgin biçimde ortaya çıktığı alanlardan biridir.

Guzman ve Kacperczyk (2019), kadın liderliğindeki girişimlerin erkek liderliğindeki girişimlere kıyasla dış finansman elde etme olasılığının %63 daha düşük olduğunu ortaya koymuştur. Bu farkın önemli bir kısmı, girişimin kuruluş aşamasındaki yönelimlerden kaynaklanmakta; kadınların, dış yatırımcılar

açısından büyüme potansiyeli sinyali veren girişimler kurma olasılıklarının daha düşük olduğu görülmektedir. Bu bulgular, finansal ve kurumsal destek mekanizmalarının toplumsal cinsiyet açısından nötr varsayılmasının sorunlu olduğunu düşündürmektedir.

Bu bağlamda aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir:

Hipotez 2 (H2): Kamu tarafından sağlanan girişimcilik destek programlarının kapsamı genişledikçe, girişimcilik faaliyetlerindeki cinsiyet temelli ayrışmanın azalması beklenmektedir.

Hipotez 3 (H3): Girişimcilik finansmanına erişim olanaklarının iyileştirilmesi, kadın girişimcilerin kaynak kısıtlarını hafifleterek toplumsal cinsiyet uçurumunun daralmasına katkı sunar.

2.5. Kültürel ve Sosyal Normlar

Kültürel ve sosyal normlar, meşruiyet, risk ve fırsat algılarını şekillendirerek girişimcilik davranışları üzerinde merkezi bir rol oynamaktadır (Autio ve ark., 2013). Girişimciliğin toplumsal olarak değer gördüğü ve başarısızlığın tolere edildiği toplumlarda, girişimcilik faaliyetlerinin daha yaygın olması beklenmektedir (Shane ve Venkataraman, 2000).

Toplumsal cinsiyet temelli girişimcilik bağlamında ise normlar, kadınlar ve erkekler üzerinde farklılaştırılmış etkiler yaratabilmektedir (Wieland ve ark., 2019). Özellikle bakım emeği ve istihdama ilişkin geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri, girişimcilik açısından elverişli kurumsal ortamlarda dahi kadınların girişimcilik kariyerlerine yönelmesini sınırlayabilmektedir (Bourne ve Calas, 2012; Kimbu ve ark., 2021). Bu durum, kültürel normların girişimcilik fırsatlarına erişimi, toplumsal cinsiyet temelinde eşitsiz biçimde yapılandırdığını göstermektedir.

Bununla birlikte, normların toplumsal cinsiyete özgü etkilerini ölçmek ampirik açıdan önemli güçlükler barındırmaktadır. Ulusal düzeyde kullanılan girişimcilik kültürü göstergeleri, girişimciliğe yönelik genel tutumları yansıtmakta; ancak toplumsal cinsiyete dayalı beklentileri ve rol kalıplarını tam olarak yakalayamamaktadır (Raines ve ark., 2024). Bu nedenle kültürel ve sosyal normlar ile girişimcilikteki toplumsal cinsiyet farkları arasındaki ilişki teorik açıdan güçlü olmakla birlikte, ampirik bulgular bakımından belirsizliğini korumaktadır (Nguyen, 2021).

Bu çerçevede aşağıdaki hipotez test edilmektedir:

Hipotez 4 (H4): Daha destekleyici kültürel ve sosyal normlar, girişimcilik ekosistemindeki cinsiyet eşitsizliğini azaltıcı bir etkiye sahiptir.

Buradan özetle, literatür bir bütün olarak ele alındığında, girişimcilik çerçeve koşullarının girişimcilikteki toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini etkileme potansiyeline sahip olduğu, ancak bu etkilerin çoğu durumda koşullu ve sınırlı kaldığı görülmektedir (Welter ve ark., 2014). Politika söylemi sıklıkla destekleyici kurumsal yapıların toplumsal cinsiyet eşitliğini doğrudan güçlendireceğini varsayarken, eleştirel ve feminist yaklaşımlar kadınların girişimcilik faaliyetlerine katılımını sınırlayan yapısal eşitsizliklerin kalıcılığına dikkat çekmektedir (Marlow ve Martinez-Dy, 2017; Tillmar ve ark., 2022).

Bu literatürden hareketle çalışma, ulusal düzeyde girişimcilik eğitimi, hükümet destek programları, finansmana erişim ve kültürel normların erken aşama girişimcilik faaliyetlerindeki toplumsal cinsiyet farklarını azaltıp azaltmadığını ampirik olarak incelemektedir. Önemli olarak analiz, bu kurumsal koşulların toplumsal cinsiyet açısından eşit sonuçlar üretmeyebileceği olasılığına teorik olarak açık kalmakta; bu yönüyle girişimcilik ve sosyal politika literatürlerine eleştirel bir katkı sunmayı amaçlamaktadır (Chell ve Karataş-Özkan, 2000; Elam ve ark., 2021).

Son dönem araştırmalar, kadın girişimciliğini etkileyen kurumsal faktörlerin tekil etkilerinden ziyade konfigürasyonel yapılarına odaklanmıştır. Xie ve arkadaşları (2021), bulanık küme niteliksel karşılaştırmalı analiz (fsQCA) kullanarak 49 ekonomi genelinde yüksek kadın girişimciliği ile kadın girişimciler arasında yüksek büyüme beklentisiyle ilişkili kurumsal konfigürasyonları belirlemiş; çok düzeyli bir analiz çerçevesinde kurumsal bağlamın kadın girişimciliği üzerindeki etkilerini kapsamlı biçimde ortaya koymuştur.

Hipotezler biçimsel olarak eşitlik yönelimli bir çerçevede formüle edilmiş olsa da çalışma girişimcilik çerçeve koşullarının toplumsal cinsiyet açısından eşitleyici sonuçlar üretmeyebileceği olasılığına kuramsal olarak açıktır.

3. YÖNTEM

Bu çalışmanın temel amacı, ulusal düzeydeki girişimcilik ekosistemi koşullarının girişimcilikteki toplumsal cinsiyet açığı üzerindeki etkisini incelemektir. Analiz, kültürel ve toplumsal normlar, girişimcilik eğitimi ve öğretimi, hükümet destek programları ile girişimcilik finansmanına erişimin, ülkeler arası girişimcilik cinsiyet eşitsizliklerindeki farklılıkları etkileyip etkilemediğini araştırmaktadır. Çalışma, ekonomik gelişmişlik düzeyi ve işgücü piyasası dinamiklerinin olası etkilerini ayırtılabilmek amacıyla kontrol değişkenleri içeren ülke düzeyinde veriler kullanılarak yürütülmüştür.

İlk aşamada, tüm değişkenlerin dağılımlarını ve değişkenlik düzeylerini incelemek amacıyla tanımlayıcı istatistikler hesaplanmıştır. Bu kapsamda merkezi eğilim ve yayılım ölçütleri değerlendirilmiştir. İkinci aşamada, girişimcilik çerçeve koşulları, kontrol değişkenleri ve cinsiyete dayalı fark arasındaki ikili ilişkileri incelemek ve bağımsız değişkenler arasında olası çoklu doğrusal bağlantı (multicollinearity) sorunlarını değerlendirmek amacıyla Pearson korelasyon analizleri uygulanmıştır. Üçüncü aşamada ise, ekonomik gelişmişlik düzeyi ve kadın işgücüne katılım oranı sabit tutulduğunda, girişimcilik çerçeve koşullarının girişimcilikteki cinsiyete dayalı farkın ülkeler arası varyasyonunu açıklayıp açıklamadığını test etmek amacıyla En Küçük Kareler (Ordinary Least Squares – OLS) regresyon analizi kullanılmıştır. Hipotez testleri aşağıdaki çoklu doğrusal regresyon modeli çerçevesinde gerçekleştirilmiştir:

$$\text{Gender_Gap} = \beta_0 + \beta_1(\text{Education_Training}) + \beta_2(\text{Entrepreneurial_Finance}) + \beta_3(\text{Government_Programs}) + \beta_4(\text{Cultural_Norms}) + \beta_5(\text{GDP_PC}) + \beta_6(\text{Female_LFP}) + \varepsilon$$

Tüm regresyon modelleri Enter yöntemi kullanılarak tahmin edilmiştir. Bulguların güvenilirliğini sağlamak amacıyla, çoklu doğrusal bağlantı, etkili gözlemler ve artıkların dağılımına ilişkin tanısal testler gerçekleştirilmiştir.

3.1. Veri Seti ve Örneklem

Ampirik analiz, Küresel Girişimcilik Monitörü (Global Entrepreneurship Monitor – GEM) 2021 Ulusal Uzman Anketi (National Expert Survey – NES) verilerine dayanan ülke düzeyinde bir veri seti kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Başlangıçtaki veri seti 46 ülkeyi kapsamaktadır. Ancak, temel kontrol değişkenlerine (kişi başına düşen GSYH ve/veya kadın işgücüne katılım oranı) ilişkin eksik veriler nedeniyle Dominik Cumhuriyeti, İran, Sudan ve Uruguay nihai analizden çıkarılmıştır. Bu doğrultuda, regresyon modellerinde yer alan tüm değişkenler için tam gözlem içeren 42 ülkeden oluşan bir nihai örneklem elde edilmiştir. Veri birleştirme süreci üç aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada, ülke düzeyindeki bağımlı değişken (cinsiyete dayalı fark) GEM Yetişkin Nüfus Araştırması (APS) mikro verilerinden, erken aşama girişimcilik faaliyeti (TEA) oranlarının erkek ve kadın katılımcılar için ayrı ayrı hesaplanıp ülke düzeyinde toplulaştırılmasıyla elde edilmiştir. İkinci aşamada, girişimcilik çerçeve koşullarına ilişkin bağımsız değişkenler (eğitim ve öğretim, hükümet programları, girişimcilik finansmanı, kültürel ve sosyal normlar) GEM Ulusal Uzman Anketi (NES) veri setinden alınmış ve her ülke için ilgili NES gösterge ortalamaları hesaplanmıştır. Üçüncü aşamada, bu iki GEM veri kaynağı (APS ve NES) standart üç harfli ülke kodları (ISO 3166-1 alpha-3) kullanılarak ülke düzeyinde birleştirilmiş; ardından Dünya Bankası World Development Indicators veri tabanından alınan kişi başına düşen GSYH ve kadın işgücüne katılım oranı değişkenleri, ülke adı ve kodu eşleştirmesi yapılarak aynı veri setine eklenmiştir. Eşleştirme sırasında ülke adlandırmalarındaki farklılıklar (ör. “Russia” / “Russian Federation”) manuel olarak standartlaştırılmıştır. Bu birleştirilmiş veri seti üzerinde, yalnızca dört NES göstergesi ile iki kontrol değişkeninin tümü için eksiksiz gözleme sahip ülkeler analiz kapsamına alınmıştır.

Örneklem dahil edilen ülkeler şunlardır: Belarus, Brezilya, Kanada, Şili, Kolombiya, Hırvatistan, Kıbrıs, Mısır, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Guatemala, Macaristan, Hindistan, İrlanda, İsrail, İtalya, Japonya, Kazakistan, Letonya, Lüksemburg, Fas, Hollanda, Norveç, Umman, Panama, Polonya, Katar, Romanya, Rusya, Suudi Arabistan, Slovakya, Slovenya, Güney Afrika, Güney Kore, İspanya, İsveç, İsviçre, Türkiye, Birleşik Arap Emirlikleri, Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri.

3.2. Değişkenler

Modelde yer alan değişkenler aşağıda tanımlanmaktadır.

Bağımlı Değişken

Toplumsal Cinsiyete Dayalı Fark (Gender Gap): Ulusal düzeyde kadın ve erkek erken dönem girişimcilik faaliyetleri arasındaki farkı temsil eden gösterge. Bu değişken, girişimcilikteki toplumsal cinsiyet temelli eşitsizliğin büyüklüğünü ölçmek amacıyla kullanılmıştır. Daha yüksek değerler, girişimcilik katılımındaki cinsiyete dayalı farkın daha geniş olduğunu göstermektedir. Değişken, her ülke için erkek TEA oranından kadın TEA oranının çıkarılmasıyla (Erkek TEA % - Kadın TEA %) yüzde puanı cinsinden hesaplanmıştır. Pozitif değerler erkekler lehine bir farkı, negatif değerler ise kadın girişimcilik oranının erkek oranını aştığı ülkeleri ifade etmektedir; bu nedenle örnekleme gözlenen -2.81 gibi negatif bir değer, ilgili ülkede kadın TEA oranının erkek TEA oranından yüksek olduğu anlamına gelmektedir.

Bağımsız Değişkenler

Ülke düzeyindeki girişimcilik çerçeve koşulları, GEM Ulusal Uzman Anketi (NES) göstergeleri kullanılarak operasyonelleştirilmiştir. Tüm NES göstergeleri, 10 puanlık Likert tipi ölçekler kullanılarak uzman değerlendirmelerine dayanmaktadır; daha yüksek değerler daha elverişli girişimcilik koşullarını ifade etmektedir.

Kültürel ve Sosyal Normlar: Girişimciliğin toplum tarafından ne ölçüde arzu edilen bir kariyer seçeneği olarak görüldüğünü ve bireysel başarı ile risk almayı destekleyen kültürel ortamın düzeyini ölçen bir endekstir.

Girişimcilik Finansmanı: Yeni kurulan ve büyüme aşamasındaki işletmeler ve girişimciler için borç ve özkaynak finansmanına erişimi değerlendiren NES_A1 ve NES_A2 göstergelerinin ortalaması olarak tanımlanmıştır.

Hükümet Programları: Kamu politikası desteğini, vergi ve bürokratik düzenlemelerin girişimcilik açısından elverişliliğini ve kamu destekli girişimcilik programlarının mevcudiyetini yansıtan NES_B1, NES_B2 ve NES_C göstergelerinin ortalaması olarak ölçülmüştür.

Girişimcilik Eğitimi ve Öğretimi: İlköğretim/ortaöğretim ile yükseköğretim düzeylerinde girişimcilik eğitiminin kalitesini ve erişilebilirliğini yansıtan NES_D1 ve NES_D2 göstergelerinin ortalaması olarak ölçülmüştür.

Kontrol Değişkenleri

Kurumsal koşulların etkilerini daha geniş yapısal faktörlerden ayırtmak ve modelin sağlamlığını artırmak amacıyla, literatürle uyumlu iki ülke düzeyinde kontrol değişkeni analize dahil edilmiştir. Her iki kontrol değişkeni de Dünya Bankası World Development Indicators veri tabanından temin edilmiş ve ülke tanımlayıcıları kullanılarak GEM veri seti ile birleştirilmiştir:

Kişi Başına Düşen GSYH (2021, cari ABD doları): Ulusal ekonomik gelişmişlik düzeyini temsil etmektedir. Ekonomik refahın kontrol değişkeni olarak dahil edilmesi hem girişimcilik fırsatlarını hem de cinsiyete dayalı farkları etkileyebildiği için önemlidir.

Kadın İşgücüne Katılım Oranı (2021, %): Kadınların genel işgücü piyasasına entegrasyon düzeyini yansıtmaktadır. Bu değişken sabit tutulmak suretiyle, girişimcilikteki cinsiyete dayalı farkların spesifik girişimcilik engellerinden mi yoksa daha geniş işgücü piyasası dinamiklerinden mi kaynaklandığı ayırtılmaya çalışılmaktadır.

4. BULGULAR

Bu bölümde, analize dahil edilen değişkenlere ilişkin tanımlayıcı istatistikler, değişkenler arasındaki ilişkileri gösteren korelasyon matrisi ve girişimcilikteki cinsiyete dayalı farkın belirleyicilerini inceleyen regresyon analizi sonuçları sunulmaktadır.

4.1. Tanımlayıcı İstatistikler

Tablo 1, analize dahil edilen tüm değişkenlere ilişkin tanımlayıcı istatistikleri sunmaktadır. 42 ülkeyi kapsayan örnekleme, girişimcilikteki cinsiyete dayalı farkın ortalama değeri 3.79'dur (SS = 3.09) ve bu durum ülkeler arasında önemli düzeyde bir farklılığa işaret etmektedir. Değerler -2.81 ile 14.41 arasında değişmektedir.

Kurumsal göstergeler arasında, kültürel ve sosyal normlar en yüksek ortalama değere sahiptir (Ort. = 5.00, SS = 1.17). Bu bulgu, örneklem genelinde girişimcilğe yönelik kültürel desteğin orta düzeyde olduğunu göstermektedir. Buna karşılık, girişimcilik finansmanı görece daha düşük bir ortalamaya sahiptir (Ort. = 3.91, SS = 0.93) ve bu durum, girişimcilik finansmanına erişimin daha zayıf bir kurumsal koşul olarak öne çıktığını düşündürmektedir. Eğitim ve öğretim (Ort. = 4.57, SS = 0.96) ile hükümet programları (Ort. = 4.67, SS = 1.00) bu iki uç arasında konumlanmaktadır.

Kontrol değişkenleri açısından bakıldığında, kişi başına düşen GSYH örneklem genelinde geniş bir dağılım sergilemektedir (Ort. = 36.47, SS = 30.25; bin ABD doları), bu da ekonomik gelişmişlik düzeyleri açısından belirgin bir heterojenliğe işaret etmektedir. Kadın işgücüne katılım oranı ortalama % 62.46'dır (SS = 16.13) ve bu değer ülkeler arasında kayda değer farklılıklar göstermektedir. Tanımlayıcı istatistiklerin ülke bazında incelenmesi, kurumsal göstergeler bakımından birbirine yakın puanlar alan ülkelerin dahi cinsiyete dayalı fark açısından belirgin biçimde farklılaşabildiğini göstermektedir; örneğin kültürel ve sosyal normlar ile hükümet programları bakımından örneklem ortalamasına yakın puanlara sahip ülkeler arasında bile cinsiyete dayalı fark değerleri örneklemin alt ve üst uçlarına yayılabilmektedir. Bu örüntü, kurumsal göstergelerin benzer düzeyde olmasının tek başına benzer cinsiyet eşitliği sonuçları doğurmadığını, dolayısıyla ülkeye özgü tarihsel, kültürel ve sosyal politika bağlamının incelenen kurumsal göstergelerin ötesinde açıklayıcı bir rol oynayabileceğini düşündürmektedir.

Tablo 1. Tanımlayıcı İstatistikler (N = 42)

Değişken	Min	Maks	Ortalama	SS
Cinsiyete dayalı fark (Gender gap)	-2.81	14.41	3.79	3.09
Kültürel ve sosyal normlar	2.96	7.94	5.00	1.17
Eğitim ve öğretim	2.69	6.87	4.57	0.96
Hükümet programları	2.10	7.01	4.67	1.00
Girişimcilik finansmanı	1.92	6.08	3.91	0.93
Kişi başına düşen GSYH (bin ABD doları)	4.00	135.00	36.47	30.25
Kadın işgücüne katılım oranı (%)	16.00	81.00	62.46	16.13

Not. GSYH gayrisafi yurt içi hasılayı, SS standart sapmayı ifade etmektedir.

4.2. Korelasyon Analizi

İkili ilişkileri incelemek ve olası çoklu doğrusal bağlantı (multicollinearity) sorunlarını değerlendirmek amacıyla Pearson korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Seçili değişkenlere ait korelasyon matrisi Tablo 2'de sunulmaktadır.

Tablo 2. Değişkenler Arasındaki Pearson Korelasyon Katsayıları

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7
1. Cinsiyete dayalı fark	1						
2. Kültürel normlar	.122	1					
3. Eğitim ve öğretim	.039	.582**	1				
4. Hükümet programları	.080	.557**	.746**	1			
5. Girişimcilik finansmanı	.184	.685**	.691**	.770**	1		
6. Kişi başına GSYH	.034	.399**	.529**	.544**	.518**	1	
7. Kadın işgücüne katılım oranı	-.156	.022	.299*	.180	.296*	.472**	1

Not. p < .01, p < .05.

Tablo 2'nin incelenmesi, birkaç önemli örüntüyü ortaya koymaktadır.

Bağımlı değişken ile ilişkiler: Girişimcilik çerçeve koşullarının hiçbirinin girişimcilikteki cinsiyete dayalı fark ile istatistiksel olarak anlamlı bir korelasyon sergilemediği görülmektedir. Kültürel normlar ($r = .122$), eğitim ve öğretim ($r = .039$), hükümet programları ($r = .080$) ve girişimcilik finansmanı ($r = .184$) değişkenlerinin tamamı genele geçer herhangi bir anlamlılık düzeyine ulaşmamaktadır. Benzer şekilde, kontrol değişkenleri olan kişi başına düşen GSYH ($r = .034$) ve kadın işgücüne katılım oranı ($r = -.156$) da cinsiyete dayalı fark ile istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler göstermemektedir. Bununla birlikte, kadın işgücüne katılım oranı ile cinsiyete dayalı fark arasındaki ilişkinin yönü negatiftir ve diğer değişkenlere kıyasla görece daha güçlüdür.

Bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiler: Kurumsal göstergelerin kendi aralarında güçlü ve istatistiksel olarak anlamlı korelasyonlar sergilediği görülmektedir ($r = .56$ ile $.77$ arasında; $p < .01$). Bu bulgu, belirli bir kurumsal alanda elverişli koşullara sahip ülkelerin, diğer kurumsal boyutlarda da benzer biçimde yüksek performans gösterme eğiliminde olduğunu düşündürmektedir. Söz konusu örüntü, ulusal girişimcilik ekosistemlerinde kurumsal koşulların birlikte evrildiğine işaret etmektedir. Özellikle girişimcilik finansmanı, diğer NES göstergeleriyle en yüksek korelasyonlara sahip olup, hükümet programları ile olan ilişkisi dikkat çekicidir ($r = .770$). Bu yüksek korelasyon, girişimcilik finansmanı ve hükümet programlarının çoğu ülkede birlikte tasarlanan ve birbirini besleyen politika araçları olduğuna işaret etmekte; ancak aynı zamanda regresyon modelinde bu iki değişkenin etkilerinin istatistiksel olarak birbirinden ayrıştırılmasını güçleştirmektedir. Nitekim Bölüm 4.4'te raporlanan VIF değerlerinin girişimcilik finansmanı değişkeni için diğer değişkenlere kıyasla daha yüksek çıkması (VIF = 3.64) bu örtüşmenin bir yansımasıdır; dolayısıyla girişimcilik finansmanına ilişkin regresyon katsayısı yorumlanırken bu kısmi çoklu doğrusal bağlantı durumu göz önünde bulundurulmalıdır.

Kişi başına düşen GSYH'nin tüm kurumsal göstergelerle pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler sergilediği görülmektedir ($r = .40$ ile $.54$ arasında). Bu durum, ekonomik olarak daha gelişmiş ülkelerin daha destekleyici girişimcilik ekosistemlerine sahip olma eğiliminde olduklarını göstermektedir. Kadın işgücüne katılım oranı ise eğitim ve öğretim ($r = .299$, $p < .05$) ile girişimcilik finansmanı ($r = .296$, $p < .05$) değişkenleriyle orta düzeyde pozitif ilişki göstermekte; kişi başına düşen GSYH ile ise güçlü bir korelasyon sergilemektedir ($r = .472$, $p < .01$).

4.3. Regresyon Sonuçları

Tablo 3 girişimcilikteki toplumsal cinsiyete dayalı farklılıkları inceleyen OLS regresyon analizinin sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 3. OLS Regresyon Analizi Sonuçları (Bağımlı Değişken: Cinsiyete Dayalı Fark)

Bağımsız değişkenler	B	SH	β	t	p
Sabit	5.538	3.664	—	1.512	.140
Eğitim ve öğretim	-0.168	0.854	-.052	-0.197	.845
Girişimcilik finansmanı	1.534	1.011	.463	1.518	.138
Hükümet programları	-0.576	0.916	-.187	-0.629	.534
Kültürel ve sosyal normlar	-0.243	0.629	-.092	-0.386	.702
Kişi başına düşen GSYH	0.010	0.022	.096	0.436	.665
Kadın işgücüne katılım oranı	-0.055	0.038	-.287	-1.437	.160

Not. $R^2 = .105$; Düzeltilmiş $R^2 = -.048$; $F(6, 35) = 0.686$, $p = .662$.

Genel model, bağımlı değişkendeki varyansın sınırlı bir bölümünü açıklamaktadır ($R^2 = .105$; Düzeltilmiş $R^2 = -.048$). Düzeltilmiş R^2 değerinin negatif olması, modelin basit bir ortalama tahmininden daha iyi bir performans sergilemediğine işaret etmektedir. Modelin tamamı istatistiksel olarak anlamlı değildir ($F(6, 35) = 0.686$, $p = .662$); bu durum, modele dahil edilen bağımsız değişkenlerin birlikte ele alındığında girişimcilikteki cinsiyete dayalı farkın ülkeler arası varyasyonunu açıklamakta yetersiz kaldığını göstermektedir.

Girişimcilik çerçeve koşullarını temsil eden değişkenlerin hiçbirisi geleneksel istatistiksel anlamlılık düzeylerine ulaşmamıştır. Girişimcilik finansmanı en yüksek standartlaştırılmış katsayısı sergilemektedir ($\beta = .463$) ve bu bulgu, cinsiyete dayalı fark ile pozitif yönlü bir ilişkiye işaret etmektedir. Ancak söz konusu etki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p = .138$). Katsayının pozitif yönü, girişimcilik finansmanına daha iyi erişime sahip ülkelerde cinsiyete dayalı farkların daha geniş

olabileceğini ima etmesi bakımından sezgisel beklentilerle örtüşmemektedir; bu nedenle, anlamlılık düzeyine ulaşmayan bu bulgunun temkinli biçimde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Eğitim ve öğretim ($\beta = -.052$, $p = .845$), hükümet programları ($\beta = -.187$, $p = .534$) ve kültürel normlar ($\beta = -.092$, $p = .702$) değişkenlerinin tamamı cinsiyete dayalı fark ile negatif yönlü ancak istatistiksel olarak anlamlı olmayan ilişkiler sergilemektedir. Negatif katsayılar, daha elverişli kurumsal koşulların daha dar cinsiyete dayalı farklarla ilişkili olabileceğini düşündürmekte ve teorik beklentilerle uyum göstermektedir; ancak bu etkiler istatistiksel olarak sıfırdan ayırt edilememektedir.

Kontrol değişkenleri incelendiğinde, kişi başına düşen GSYH'nin anlamlı bir etki göstermediği görülmektedir ($\beta = .096$, $p = .665$). Kadın işgücüne katılım oranı ise cinsiyete dayalı fark ile en güçlü negatif ilişkiyi sergilemektedir ($\beta = -.287$); bu durum, kadınların işgücü piyasasına daha yüksek düzeyde katılımının girişimcilikteki cinsiyete dayalı farkların daha dar olmasıyla ilişkili olabileceğine işaret etmektedir. Bununla birlikte, bu ilişki de istatistiksel olarak anlamlılık düzeyine ulaşmamaktadır ($p = .160$).

4.4. Tanısal Kontroller

Regresyon analizinin geçerliliğini değerlendirmek amacıyla, En Küçük Kareler (OLS) yönteminin temel varsayımlarına ilişkin bir dizi tanısal kontrol de gerçekleştirilmiştir. Öncelikle, çoklu doğrusal bağlantı (multicollinearity) olasılığı Varyans Şişirme Faktörleri (Variance Inflation Factors – VIF) kullanılarak incelenmiştir. VIF değerleri 1.56 ile 3.64 arasında değişmekte olup, literatürde yaygın olarak kabul edilen 10 eşliğinin oldukça altında kalmaktadır (Hair ve ark., 2019). Bu bulgu, modelde yer alan bağımsız değişkenler arasında katsayı tahminlerini ciddi biçimde bozacak düzeyde bir çoklu doğrusal bağlantı sorunu bulunmadığını göstermektedir. En yüksek VIF değeri girişimcilik finansmanı değişkeni için gözlemlenmiştir (VIF = 3.64); bu durum, söz konusu değişkenin diğer kurumsal göstergelerle görece yüksek korelasyonlar sergilemesiyle tutarlıdır, ancak eleştirel bir sorun teşkil etmemektedir.

Aykırı gözlemler ve etkili vakaların regresyon sonuçları üzerindeki olası etkilerini değerlendirmek amacıyla Cook uzaklığı (Cook's distance) değerleri incelenmiştir. Tüm gözlemler için Cook uzaklığı değerleri 1'in oldukça altında kalmakta olup, maksimum değer 0.273 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuç, herhangi bir gözlemin regresyon katsayıları üzerinde orantısız bir etkiye sahip olmadığını göstermektedir (Hair ve ark., 2019). Ayrıca, standartlaştırılmış artıkların -1.625 ile 2.098 aralığında yer aldığı görülmekte olup bu değerlerin kabul edilebilir sınırlar içinde kalarak modelin artık dağılımı açısından ciddi bir sapma içermediğine işaret etmektedir (Field, 2018).

Son olarak, artıklar arasındaki otokorelasyon olasılığı Durbin-Watson istatistiği kullanılarak değerlendirilmiştir. Elde edilen Durbin-Watson değeri 1.524 olup, bu değer artıklar arasında ciddi bir otokorelasyon sorunu bulunmadığını göstermektedir (Gujarati ve Porter, 2009). Genel olarak, gerçekleştirilen tanısal kontroller regresyon modelinin temel varsayımları açısından kabul edilebilir olduğunu ve bulguların metodolojik açıdan güvenilir sayılabileceğini ortaya koymaktadır.

5. TARTIŞMA

Bulgular bir bütün olarak değerlendirildiğinde, girişimcilikteki toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin (gender gap) giderilmesine yönelik çabaların; ulusal düzeydeki kurumsal kalite, genel ekonomik gelişmişlik seviyesi ve kadınların işgücü piyasasına toplam katılım düzeyinden büyük ölçüde bağımsız bir dirençle karşılaştığı görülmektedir. Analiz edilen kültürel ve sosyal normlar ile girişimcilik ekosistemine dair yapısal koşulların hiçbirinin, ülkeler arası cinsiyet farklarını istatistiksel olarak anlamlı biçimde açıklayamaması, literatürdeki yaygın makro-ekonomik beklentilerle tezat oluşturmaktadır. Bu durumun birkaç temel nedeni olabilir; her şeyden önce, kurumsal koşulların etkileri bireysel düzeydeki değişkenler üzerinden dolaylı bir yol izliyor olabilir. Kültürel normlar ve devlet destekleri, doğrudan girişimcilik katılımını etkilemek yerine, bireylerin öz-yeterlilik algıları, başarısızlık korkuları veya fırsatları nasıl anlamlandırdıkları gibi mikro düzey mekanizmalar üzerinden işleyebilir. Ancak ulusal düzeydeki kaba göstergeler, bu ince etkileşimleri ve dolaylı aracı yolları yakalamakta yetersiz kalmış olabilir. Ayrıca, söz konusu ilişkilerin doğrusal olmaması; yani ülkelerin kalkınma aşamalarına göre U-şekilli veya eşik değerlerine bağlı karmaşık yapılar sergilemesi, standart doğrusal modellerin bu örüntüleri tespit etmesini güçleştirmiş olabilir.

Bu istatistiksel anlamsızlık, aslında toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini şekillendiren daha derin ve yapısal mekanizmalara işaret etmesi bakımından teorik olarak oldukça kritiktir. Mevcut bulgular, girişimcilik politika söylemlerinden türetilen; eğitim, finansmana erişim ve devlet programlarının iyileştirilmesinin kadınların dezavantajlarını otomatik olarak azaltacağı yönündeki varsayımı sarsmaktadır. Girişimcilik ekosistemi göstergelerinin uzman algılarına dayanması, çoğu zaman hane içi rollerin eşitsiz dağılımı, bakım emeği yükü ve kadınların sosyal sermayeye erişimindeki belirli kısıtlar gibi “kayıt dışı normları” perdelemektedir. Bu noktada, kurumların toplumsal cinsiyet açısından tamamen “nötr” ya da “kör” (gender-blind) bir nitelik taşıdığı görülmektedir (Marlow ve Martinez-Dy, 2017). Kağıt üzerinde tarafsız görünen finansal teşvikler veya devlet programları, kadınların karşılaştığı özgül yapısal engelleri —örneğin zaman darlığı veya toplumsal meşruiyet eksikliği— hedef almadığı sürece, mevcut ataerkil yapıları yeniden üretmeye devam etmektedir (Ahl, 2006; Muntean ve Özkazanç-Pan, 2015). Bu durum, De Clercq ve arkadaşlarının (2022) vurguladığı gibi, kadınların iş-aile çatışması ve işle ilgili duygusal tükenme gibi sistematik zorluklarla baş başa bırakılmasıyla sonuçlanmaktadır.

Eğitim ve beşeri sermaye özelinde bakıldığında, girişimcilik eğitimi ile cinsiyet eşitsizliği arasındaki pozitif ancak anlamsız ilişki, Beşeri Sermaye Teorisi’nin (Becker, 1964) sınırlarını netleştirmektedir. Eğitim sistemlerinin güçlü olması, kadınlar için otomatik olarak girişimcilik fırsatına dönüşmemektedir (Guelich, 2022; Jones ve Warhuus, 2018). Kadınlar erkeklerle benzer eğitim seviyelerine sahip olsalar dahi, elde edilen bu sermayenin piyasadaki getirisi toplumsal cinsiyete göre farklılaşmaktadır (Brixiova ve Kangoye, 2020). Bu bağlamda, eğitimin tek başına çözüm olarak sunulması, eğitimin hayata geçirildiği kurumsal ve sosyal bağlamın (örneğin ağlara erişim ve toplumsal onay) ihmal edilmesi riskini taşımaktadır (Krishna ve Agrawal, 2026). Hükümet programları ve finansmana erişimin etkisizliği de benzer bir mantığa dayanmaktadır; bu araçlar toplumsal kapsayıcılığı değil, erkek yoğun sektörleri veya “yüksek büyüme” odaklı erkek-merkezli girişim modellerini önceliklendirmektedir (Bird ve Brush, 2002; Wheadon ve Duval-Couetil, 2019).

Tartışmayı daha geniş bir sosyal politika perspektifine taşıdığımızda, Bakker ve Van Vliet (2022) tarafından vurgulanan “kurumsal tamamlayıcılıklar” (institutional complementarities) kavramı bulgularımızı güçlü bir şekilde desteklemektedir. Yazarların sosyal yatırım ve istihdam politikaları arasındaki sinerjiye dair tespitleri, girişimcilik politikalarının neden yetersiz kaldığını açıklar niteliktedir: Girişimciliği teşvik etmeye yönelik tekil müdahaleler, eğer geniş kapsamlı bir sosyal koruma rejimi, kreş desteği ve iş-yaşam dengesini gözeten sosyal yatırım politikalarıyla desteklenmiyorsa, toplumsal cinsiyet uçurumunu kapatmada etkisiz kalmaya mahkumdur. Bu durum, girişimcilikteki cinsiyet farklarının tekil politika araçlarına sınırlı düzeyde duyarlı olduğunu, asıl belirleyicinin ise işgücü piyasaları, refah rejimleri ve aile politikaları arasındaki derin etkileşimler olduğunu kanıtlamaktadır (Raines ve ark., 2024; Tillmar ve ark., 2022).

Son olarak, bu çalışmada kullanılan GEM 2021 verilerinin toplandığı COVID-19 dönemi, bulguların yorumlanmasında kritik bir dışsal şok faktörü olarak durmaktadır. Sıklıkla “she-cession” olarak tanımlanan bu süreçte, bakım hizmetlerinin çökmesi ve okulların kapanmasıyla birlikte kadınların üzerindeki ücretsiz emek yükü dramatik şekilde artmış; bu da kurumsal desteklerin etkisini gölgede bırakmıştır (Alon ve ark., 2020; Global Entrepreneurship Monitor, 2022). Dolayısıyla, analizimizde ortaya çıkan “anlamsızlıklar”, sadece kurumsal yapıların kalıcı yetersizliğinin değil, aynı zamanda kriz dönemlerinde standart girişimcilik politikalarının tamamlayıcı sosyal güvenlik önlemleri olmadan ne kadar kırılgan olduğunun bir yansımasıdır. Sonuç olarak, girişimcilikteki cinsiyet farkı sadece ekonomik bir “verimlilik” sorunu değil, ancak ve ancak bütüncül, cinsiyet odaklı ve sosyal politikalarla desteklenen bir sistem değişikliğiyle çözülebilecek yapısal bir eşitsizlik problemidir.

6. SOSYAL POLİTİKA ÇIKARIMLARI

Bulgular, politika tasarımıyla girişimcilik merkezli yaklaşımlardan toplumsal cinsiyet merkezli yaklaşımlara doğru bir yönelim ihtiyacını ortaya koymaktadır. Girişimcilikte toplumsal cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesi, yalnızca girişimcilik ekosistemlerinin iyileştirilmesine değil, aynı zamanda yapısal kısıtları hedef alan politikalara bağlıdır (Marlow ve Martinez-Dy, 2017). Bu bağlamda girişimcilik politikalarının özellikle bakım politikaları, işgücü piyasası düzenlemeleri ve sosyal koruma sistemleriyle uyumlu biçimde tasarlanması gerekmektedir. Kadınların orantısız biçimde üstlendiği ücretsiz bakım yükünü azaltan bakım politikaları (Eddleston ve Powell, 2012), esnek ve güvenceli

istihdam geçişlerini destekleyen işgücü piyasası düzenlemeleri (Nalbant-Efe, 2025) ile serbest çalışma ve kendi hesabına istihdamla ilişkili gelir riskini azaltan sosyal koruma sistemleri bu tamamlayıcı politika alanlarının başında gelmektedir. Bu tamamlayıcı politikalar olmaksızın, girişimciliğin teşvik edilmesi toplumsal cinsiyet açısından eşit sonuçlara dönüşmekte yetersiz kalacaktır (Welter ve ark., 2014).

Girişimcilik çerçeve koşullarının sınırlı açıklayıcı gücü, girişimcilikteki toplumsal cinsiyet farklarının ulusal refah rejimleriyle yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Aile destek politikalarının zayıf olduğu ya da çocuk bakım hizmetlerinin sınırlı kaldığı ülkelerde, kadınlar istem dışı biçimde zorunluluk temelli bir şekilde ya da kayıt dışı olarak girişimciliğe yönlendirilebilmekte veya girişimcilik faaliyetlerinin tamamen dışında kalabilmektedir (Boeri, 2018; Li ve ark., 2020). Bu nedenle girişimcilikte toplumsal cinsiyet eşitliği yalnızca ekonomik bir mesele olarak değil, temel bir sosyal politika sorunu olarak ele alınmalıdır. Girişimciliğin daha geniş toplumsal cinsiyet eşitliği stratejilerine entegre edilmesi, politika parçalanmasını önleyebilir ve girişimciliğin kapsayıcı istihdam politikalarının yerine ikame edilmesinin önüne geçebilir.

Bulgular ışığında üç temel politika önerisi öne çıkmaktadır. Birincisi, girişimcilik politikalarına toplumsal cinsiyet etki değerlendirmelerinin entegre edilmesi ve programlar ile finansal araçların kadınların karşılaştığı belirli kısıtları açık biçimde ele alacak şekilde tasarlanmasıdır (Maden, 2015; Seçgin-Halaç ve Seçgin-Çelik, 2019). İkincisi, girişimcilik desteklerinin özellikle çocuk bakım hizmetleri ve ebeveyn izni düzenlemeleri başta olmak üzere bakım ve sosyal koruma politikalarıyla tamamlanmasıdır (Eddleston ve Powell, 2012). Üçüncüsü ise toplumsal cinsiyet açısından nötr politika çerçevelerinin ötesine geçilmesi ve eşit muamelenin her zaman eşit sonuçlar üretmediğinin kabul edilmesidir (Ahl, 2006; Muntean ve Özkazanç-Pan, 2015).

Bu çalışma, girişimcilik çerçeve koşullarının tek başına girişimcilik faaliyetlerindeki toplumsal cinsiyet farklarını açıklamakta yetersiz kaldığını göstererek toplumsal cinsiyet ve girişimcilik literatürüne katkı sunmaktadır (Henry ve ark., 2016; Jennings ve Brush, 2013). Sosyal politika perspektifini benimseyen çalışma, girişimciliğin daha geniş kurumsal ve refah rejimi bağlamları içinde ele alınmasının önemini vurgulamaktadır (Welter, 2011; Welter ve ark., 2014). Anlamlı olmayan bulgular bir sınırlılık olarak değerlendirilmekten ziyade, girişimcilik politikalarının toplumsal cinsiyet eşitleyici etkilerine ilişkin aşırı iyimser varsayımlara karşı eleştirel kanıtlar sunmaktadır (Marlow ve Martinez-Dy, 2017). Bu çıkarım, kapsayıcı ve sürdürülebilir kalkınma ile ilgilenen politika yapıcılar ve akademisyenler açısından özellikle önem taşımaktadır (Elam ve ark., 2021).

7. SONUÇ

Bu çalışma, ülke düzeyindeki girişimcilik çerçeve koşullarının erken aşama girişimcilik faaliyetlerindeki toplumsal cinsiyet farklarını ülkeler arasında azaltıp azaltmadığını incelemeyi amaçlamaktadır. Global Entrepreneurship Monitor (GEM) 2021 verileri kullanılarak yürütülen analizde, Yetişkin Nüfus Araştırması (Adult Population Survey, APS) ile Ulusal Uzman Anketi'nden (National Expert Survey, NES) elde edilen bilgiler birleştirilmiş; girişimcilik eğitimi, kamu destek programları, girişimci finansmanına erişim ve kültürel normların girişimciliğe katılımdaki toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini nasıl şekillendirdiği ele alınmıştır.

Bulgular, girişimciliğe özgü kurumsal koşulların erken aşama girişimcilik faaliyetlerindeki toplumsal cinsiyet farklarının ülkeler arası varyasyonunu anlamlı biçimde açıklamadığını göstermektedir. Bu kurumsal faktörler kendi aralarında güçlü biçimde ilişkili olmakla ve girişimcilik ekosistemlerinin temel bileşenleri olarak yaygın biçimde teşvik edilmekle birlikte, girişimcilikte toplumsal cinsiyet eşitliğiyle doğrudan ilişkilerinin sınırlı olduğu görülmektedir. Genel olarak sonuçlar, resmi girişimcilik çerçeve koşullarındaki iyileşmelerin erkek-kadın giriş farklarını sistematik biçimde daraltmadığını ve girişimciliğe katılımda süregelen toplumsal cinsiyet eşitsizlikleriyle bir arada var olabildiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, toplumsal cinsiyet farklarının kalıcılığının yalnızca girişimcilik merkezli politika müdahaleleriyle yeterince ele alınamayacağını düşündürmektedir. Hipotez testleri açısından bakıldığında, girişimcilik eğitim ve öğretiminin cinsiyet farkını azaltacağını öngören H1, kamu destek programlarının azaltıcı etkisini öngören H2, girişimcilik finansmanına erişimin azaltıcı etkisini öngören H3 ve destekleyici kültürel/sosyal normların azaltıcı etkisini öngören H4 hipotezlerinin hiçbirisi istatistiksel olarak desteklenmemiştir. Bu sonuç, girişimcilik çerçeve koşullarının toplumsal cinsiyet

eşitliği üzerinde otomatik bir azaltıcı etkiye sahip olacağı yönündeki iyimser varsayımın bu örneklemede doğrulanmadığını ortaya koymaktadır.

Sosyal politika perspektifinden bakıldığında, bulgular girişimcilik alanının ötesinde yer alan yapısal ve kurumsal tamamlayıcılıkların önemini vurgulamaktadır. Girişimcilikteki toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri, kadınların girişimcilik faaliyetlerine katılım kapasitesini koşullayan işgücü piyasası kurumları, refah rejimleri ve bakım düzenlemeleri tarafından şekillendirilmektedir (Eddleston ve Powell, 2012; Nalbant-Efe, 2025). Bu nedenle, daha geniş toplumsal cinsiyet eşitliği ve sosyal koruma çerçevelerine yerleştirilmeyen girişimcilik politikalarının toplumsal cinsiyet dönüştürücü sonuçlar üretmesi sınırlı kalmaktadır (Welter ve ark., 2014).

Girişimcilik odaklı kurumsal yaklaşımların sınırlarını görünür kılan bu çalışma, toplumsal cinsiyet ve girişimcilik literatürüne katkı sunmakta ve daha bütüncül bir politika perspektifine ihtiyaç olduğunu ortaya koymaktadır (Jennings ve Brush, 2013; Marlow ve Martinez-Dy, 2017). Girişimcilik ekosistemlerinin güçlendirilmesinin toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini kendiliğinden azaltacağı varsayımı yerine, politika yapıcılarının girişimcilikte toplumsal cinsiyet eşitliğinin daha geniş sosyal politika bağlamlarından ayrılmaz olduğunu kabul etmeleri gerekmektedir.

8. SINIRLILIKLAR VE GELECEK ARAŞTIRMALAR

Bu çalışma önemli katkılar sunmakla birlikte, birtakım sınırlılıkları bulunmakta fakat gelecekteki araştırmalar için araştırma alanları da ortaya koymaktadır. İlk olarak, analiz ülke düzeyindeki verilere dayanmaktadır. Bu durum, ülkeler içindeki heterojenliği ve toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin altında yatan bireysel düzeydeki mekanizmaları yakalama kapasitesini sınırlandırmaktadır. Ulusal düzeydeki analizler kurumsal çevrelerin incelenmesi açısından uygun olmakla birlikte, gelecekteki çalışmalar bireysel girişimcilik davranışlarını ülke düzeyindeki kurumsal ve politika bağlamlarıyla bütünleştiren çok düzeyli (multilevel) araştırma tasarımlarından yararlanabilir (Pathak ve ark., 2013).

İkinci olarak, NES verilerinin uzman değerlendirmelerine dayanması ölçümle ilgili bazı sınırlılıklar doğurmaktadır. NES, girişimcilik çerçeve koşullarını değerlendirmede benzersiz ve yaygın biçimde kullanılan bir veri kaynağı olsa da (Bosma ve Kelley, 2019), uzman algıları kadın girişimcilerin deneyimlediği toplumsal cinsiyete özgü engelleri tam olarak yansıtmayabilir. Gelecek araştırmalar, uzman temelli göstergeleri çocuk bakımına erişim, ebeveyn izni konusunda cömertlik veya toplumsal cinsiyet eşitliği endeksleri gibi cinsiyete duyarlı politika göstergeleriyle tamamlayabilir.

Üçüncü olarak, verilerin kesitsel yapısı nedensel çıkarım yapmada sınırlılıklar bulunmaktadır. Girişimcilikteki toplumsal cinsiyet farkları ve kurumsal koşullar zaman içinde, özellikle politika reformları ya da ekonomik şoklara bağlı olarak değişebilmektedir. GEM verilerinin birden fazla dalgasını kullanan boylamsal ya da panel veri analizleri, kurumlar ile toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri arasındaki dinamik ilişkiye dair daha derinlemesine kavrayış sağlayabilir (Hechavarria ve Ingram, 2019).

Son olarak, bu çalışma temel sonuç değişkeni olarak erken aşama girişimcilik faaliyetini (TEA) ele almaktadır. TEA yaygın biçimde kullanılan bir gösterge olmakla birlikte, işletmelerin hayatta kalması, büyüme potansiyeli, kayıt dışılık ya da gelir güvencesi gibi toplumsal cinsiyet açısından farklılaşabilecek önemli boyutları kapsamamaktadır (Terjesen ve Amoros, 2010). Gelecek araştırmalar, kurumsal koşulların girişimciliğin farklı aşamaları ve biçimleri boyunca toplumsal cinsiyet farklılıklarını nasıl şekillendirdiğini inceleyebilir.

Sonuç olarak, gelecekteki çalışmaların girişimciliğe özgü kurumsal çerçevelerin ötesine geçerek sosyal politika rejimleri, işgücü piyasası kurumları ve bakım altyapılarının girişimcilik ekosistemleriyle nasıl etkileşime girdiğini daha kapsamlı biçimde ele alması yararlı olacaktır (Roos, 2021; Welter ve ark., 2014). Böyle bir yaklaşım hem akademik bilgi birikiminin ilerletilmesi hem de girişimcilikte toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini azaltmaya yönelik kanıta dayalı politika geliştirilmesi açısından önemli bir potansiyel taşımaktadır.

9. Etik Hususlar ve Veri Erişimi

Bu çalışmada kullanılan tüm veriler, GEM Konsorsiyumu'nun veri deposu aracılığıyla kamuya açık olarak erişilebilmektedir (Global Entrepreneurship Monitor, 2025). GEM veri toplama protokolleri,

katılımcı ülkelerdeki ilgili kurumsal etik kurullar tarafından onaylanmıştır ve tüm anket katılımcıları aydınlatılmış onam vermiştir.

Toplulaştırılmış, ülke düzeyindeki verilerin kullanılması, bireylerin kimliğinin anonim kalmasını sağlamakta ve kişisel gizlilik ile ilgili herhangi bir endişeyi ortadan kaldırmaktadır. Bu nedenle, ikincil veri analizine dayanan bu çalışma için ek bir etik kurul onayına gerek duyulmamıştır.

Bunların yanında makalenin dil açısından tekrar değerlendirilmesi, eksik, hatalı herhangi bir yanı olup olmadığının anlaşılması ve düzeltilmesi gibi konularda yapay zekadan yararlanılmış olup burada belirtme ihtiyacı hissedilmiştir.

KAYNAKLAR

- Ahl, H. (2006). Why research on women entrepreneurs needs new directions. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 30(5), 595–611. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6520.2006.00138.x>
- Ahl, H. ve Nelson, T. (2015). How policy positions women entrepreneurs: A comparative analysis of state discourse in Sweden and the United States. *Journal of Business Venturing*, 30(2), 273–291. <https://doi.org/10.1016/j.jbusvent.2014.08.002>
- Alon, T., Doepke, M., Olmstead-Rumsey, J. ve Tertilt, M. (2020). The impact of COVID-19 on gender equality (NBER Working Paper No. 26947). National Bureau of Economic Research. <https://doi.org/10.3386/w26947>
- Autio, E., Kenney, M., Mustar, P., Siegel, D. ve Wright, M. (2014). Entrepreneurial innovation: The importance of context. *Research Policy*, 43(7), 1097–1108. <https://doi.org/10.1016/j.respol.2014.01.015>
- Autio, E., Pathak, S. ve Wennberg, K. (2013). Consequences of cultural practices for entrepreneurial behaviors. *Journal of International Business Studies*, 44(4), 334–362. <https://doi.org/10.1057/jibs.2013.15>
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191–215. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.84.2.191>
- Becker, G. S. (1964). *Human capital: A theoretical and empirical analysis, with special reference to education*. University of Chicago Press.
- Bird, B. ve Brush, C. (2002). A gendered perspective on organizational creation. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 26(3), 41–65. <https://doi.org/10.1177/104225870202600303>
- Boeri, N. (2018). Challenging the gendered entrepreneurial subject. Gender, Development, and the Informal Economy in India. *Gender & Society*, 32(2), 157-179. <https://doi.org/10.1177/0891243217750119>
- Bosma, N. ve Kelley, D. (2019). *Global Entrepreneurship Monitor 2018/2019 Global Report*. Global Entrepreneurship Research Association.
- Bourne, K. A. ve Calas, M. B. (2012). Becoming 'real' entrepreneurs. *Gender, Work and Organization*, 20(4), 425–438. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0432.2012.00591.x>
- Brixiova, Z., Kangoye, T. ve Said, M. (2020). Training, human capital, and gender gaps in entrepreneurial performance. *Economic Modelling*, 85, 367–380. <https://doi.org/10.1016/j.econmod.2019.11.006>
- Bruni, A., Gherardi, S. ve Poggio, B. (2004). Entrepreneur-mentality, gender and the study of women entrepreneurs. *Journal of Organizational Change Management*, 17(3), 256–268. <https://doi.org/10.1108/09534810410538315>
- Brush, C. G., de Bruin, A. ve Welter, F. (2009). A gender-aware framework for women's entrepreneurship. *International Journal of Gender and Entrepreneurship*, 1(1), 8–24. <https://doi.org/10.1108/17566260910942318>

- Brush, C. G., Edelman, L. F., Manolova, T. S. ve Welter, F. (2019). A gendered look at entrepreneurship ecosystems. *Small Business Economics*, 53(2), 393–408. <https://doi.org/10.1007/s11187-018-9992-9>
- Bullough, A., Guelich, U., Manolova, T. S. ve Schjoedt, L. (2022). Women's entrepreneurship and culture: Gender role expectations and identities, societal culture, and the entrepreneurial environment. *Small Business Economics*, 58(2), 985–996. <https://doi.org/10.1007/s11187-020-00429-6>
- Cardella, G. M., Hernandez-Sanchez, B. R. ve Sanchez-Garcia, J. C. (2020). Women entrepreneurship: A systematic review to outline the boundaries of scientific literature. *Frontiers in Psychology*, 11, 1557. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.01557>
- Carter, S. ve Shaw, E. (2006). *Women's business ownership: Recent research and policy developments*. Small Business Service.
- Chell, E. ve Karataş-Özkan, M. (2014). Introduction to the handbook (pp. 1–22). In E. Chell & M. Karataş-Özkan (Eds.), *Handbook of research on small business and entrepreneurship*. Edward Elgar.
- Çolakoğlu, N. ve Gözükar, İ. (2016). A comparison study on personality traits. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 229, 133–140. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2016.07.122>
- De Clercq, D., Kaciak, E. ve Thongpapanl, N. (2022). Work-to-family conflict and firm performance of women entrepreneurs: Roles of work-related emotional exhaustion and competitive hostility. *International Small Business Journal*, 40(3), 103–125. <https://doi.org/10.1177/02662426211011405>
- Dheer, R. J. S., Li, M. ve Treviño, L. J. (2019). An integrative approach to the gender gap in entrepreneurship across nations. *Journal of World Business*, 54(6), 101004. <https://doi.org/10.1016/j.jwb.2019.101004>
- Eddleston, K. A. ve Powell, G. N. (2012). Nurturing entrepreneurs' work–family balance. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 36(3), 513–541. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6520.2012.00506.x>
- Elam, A. B., Hughes, K. D., Guerrero, M., Hill, S., Nawangpalupi, C., Fuentes, M. del M., Diane González, J. P., Fernández Laviada, A., Nicolás Martínez, C. ve Rubio Bañón, A. (2021). Women's entrepreneurship 2020/21: Thriving through crisis. Global Entrepreneurship Research Association. <https://www.gemconsortium.org/report/gem-202021-womens-entrepreneurship-report-thriving-through-crisis>
- Ewens, M. ve Townsend, R. R. (2020). Are early stage investors biased against women? *Journal of Financial Economics*, 135(3), 653–677. <https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2019.07.002>
- Field, A. (2018). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics* (5th ed.). Sage.
- Global Entrepreneurship Monitor. (2022). *GEM 2021/2022 women's entrepreneurship report*. Global Entrepreneurship Research Association.
- Global Entrepreneurship Monitor. (2025). *GEM adult population survey (APS) data* [Data set]. <https://www.gemconsortium.org/data>
- Guelich, U. (2022). Gendered entrepreneurship education and the fear of failure. *International Journal of Instruction*, 15(3), 719–732. <https://doi.org/10.29333/iji.2022.15339a>
- Gujarati, D. N. ve Porter, D. C. (2009). *Basic econometrics* (5th ed.). McGraw-Hill.
- Gunnerud-Berg, N. (1997). Gender, place and entrepreneurship. *Entrepreneurship & Regional Development*, 9(3), 259–268. <https://doi.org/10.1080/08985629700000015>
- Guzman, J. ve Kacperczyk, A. O. (2019). Gender gap in entrepreneurship. *Research Policy*, 48(7), 1666–1680. <https://doi.org/10.1016/j.respol.2019.03.012>

- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. ve Anderson, R. E. (2019). *Multivariate data analysis* (8th ed.). Cengage.
- Hechavarria, D. M. ve Ingram, A. E. (2019). Entrepreneurial ecosystem conditions and gendered national-level entrepreneurial activity. *Small Business Economics*, 53, 431–458. <https://doi.org/10.1007/s11187-018-9994-7>
- Henry, C., Foss, L. ve Ahl, H. (2016). Gender and entrepreneurship research: A review of methodological approaches. *International Small Business Journal: Researching Entrepreneurship*, 34(3), 217–241. <https://doi.org/10.1177/0266242614549779>
- Hovorka, A. J. ve Dietrich, D. (2011). Entrepreneurship as a gendered process. *The International Journal of Entrepreneurship and Innovation*, 12(1), 55-65. <https://doi.org/10.5367/ijei.2011.0016>
- Jennings, J. E. ve Brush, C. G. (2013). Research on women entrepreneurs: Challenges to (and from) the broader entrepreneurship literature?. *Academy of Management Annals*, 7(1), 663–715. <https://doi.org/10.1080/19416520.2013.782190>
- Jones, S. ve Warhuus, J. P. (2018). This class is not for you. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 25(2), 182-200. <https://doi.org/10.1108/JSBED-07-2017-0220>
- Kanze, D., Huang, L., Conley, M. A. ve Higgins, E. T. (2018). We ask men to win and women not to lose: Closing the gender gap in startup funding. *Academy of Management Journal*, 61(2), 586–614. <https://doi.org/10.5465/amj.2016.1215>
- Khoo, C., Yang, E. C. L., Tan, R. Y. Y., Alonso-Vazquez, M., Ricaurte-Quijano, C., Pécot, M. ve Barahona-Canales, D. (2024). Opportunities and challenges of digital competencies for women tourism entrepreneurs in Latin America: A gendered perspective. *Journal of Sustainable Tourism*, 32(3), 519–539. <https://doi.org/10.1080/09669582.2023.2189622>
- Kimbu, A. N., de Jong, A., Adam, I., Ribeiro, M. A., Afenyo-Agbe, E., Adeola, O. ve Figueroa-Domecq, C. (2021). Recontextualising gender in entrepreneurial leadership. *Annals of Tourism Research*, 88, 103176. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2021.103176>
- Krishna, S. M. ve Agrawal, S. (2026). Entrepreneurial intentions: The role of gender and culture in entrepreneurial education. *Administrative Sciences*, 16(1), 38. <https://doi.org/10.3390/admsci16010038>
- Li, Y., Wu, J., Zhang, D. ve Ling, L. (2020). Gendered institutions and female entrepreneurship: A fuzzy-set QCA approach. *Gender in Management: An International Journal*, 36(1), 87-107. <https://doi.org/10.1108/GM-07-2019-0110>
- Maden, C. (2015). A gendered lens on entrepreneurship: Women entrepreneurship in Turkey. *Gender in Management*, 30(4), 312–331. <https://doi.org/10.1108/GM-11-2013-0131>
- Manolova, T. S., Brush, C. G., Edelman, L. F. ve Elam, A. (2020). Pivoting to stay the course: How women entrepreneurs take advantage of opportunities created by the COVID-19 pandemic. *International Small Business Journal: Researching Entrepreneurship*, 38(6), 481–491. <https://doi.org/10.1177/0266242620949136>
- Marlow, S. ve Martinez-Dy, A. (2017). Annual review article: Is it time to rethink the gender agenda in entrepreneurship research?. *International Small Business Journal*, 35(3), 332–345. <https://doi.org/10.1177/0266242617738321>
- Marlow, S. ve McAdam, M. (2013). Gender and entrepreneurship: Advancing debate and challenging myths; exploring the mystery of the under-performing female entrepreneur. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 19(1), 114–124. <https://doi.org/10.1108/13552551311299288>
- Marlow, S. ve Patton, D. (2005). All credit to men? Entrepreneurship, finance and gender. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 29(6), 717–735. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6520.2005.00105.x>

- Minniti, M., & Nardone, C. (2007). Being in someone else's shoes: The role of gender in nascent entrepreneurship. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 28(3), 223-238. <https://doi.org/10.1007/s11187-006-9017-y>
- Muntean, S. C. ve Özkazanç-Pan, G. B. (2015). A gender integrative conceptualization of entrepreneurship. *New England Journal of Entrepreneurship*, 18(1), 27-40. <https://doi.org/10.1108/NEJE-18-01-2015-B002>
- Nalbant-Efe, G. (2025). Türkiye'de Ne Eğitimde Ne İstihdamdaki (NEİY) Genç Kadınlar. *Fiscaeconomia*, 9 (Toplumsal Cinsiyet Özel Sayısı), 293-320.
- Nguyen, B. (2021). Regional informal institutions, local governance and gendered entrepreneurship. *Regional Studies*, 55(7), 1169-1181. <https://doi.org/10.1080/00343404.2021.1889489>
- Pathak, S., Goltz, S. ve Buche, M. W. (2013). Influences of gendered institutions on women's entry into entrepreneurship. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 19(5), 478-502. <https://doi.org/10.1108/IJEBr-09-2011-0115>
- Raines, G. W., Polhill, P. S., Hiatt, S. R. ve Coles, R. S. (2024). Cultural norms and the gendered impact of entrepreneurship policy in Mexico. *Administrative Science Quarterly*, 69(4), 1006-1043. <https://doi.org/10.1177/00018392241283008>
- Roos, A. (2021). Reproducing gender: The spatial context of gender in entrepreneurship (Doctoral dissertation, Swedish University of Agricultural Sciences).
- Seçkin-Halaç, D. ve Seçkin-Çelik, T. (2019). A qualitative look into gendered entrepreneurship in Turkey. *Istanbul Business Research*, 47(2), 105-123. <https://izlik.org/JA37AJ82PR>
- Shane, S. ve Venkataraman, S. (2000). The promise of entrepreneurship as a field of research. *Academy of Management Review*, 25(1), 217-226. <https://doi.org/10.2307/259271>
- Stead, V. (2015). Belonging and women entrepreneurs. Women's navigation of gendered assumptions in entrepreneurial practice. *International Small Business Journal: Researching Entrepreneurship*, 35(1), 743-761. <https://doi.org/10.1177/0266242615594413>
- Terjesen, S. ve Amoros, J. E. (2010). Female entrepreneurship in Latin America and the Caribbean. *European Journal of Development Research*, 22(3), 313-333. <https://doi.org/10.1057/ejdr.2010.13>
- Thebaud, S. (2015). Business as plan B: Institutional foundations of gender inequality in entrepreneurship across 24 industrialized countries. *Administrative Science Quarterly*, 60(4), 671-711. <https://doi.org/10.1177/0001839215591627>
- Tillmar, M., Ahl, H., Berglund, K., & Pettersson, K. (2022). The gendered effects of entrepreneurialism in contrasting contexts. *Journal of Enterprising Communities: People and Places in the Global Economy*, 16(5), 808-828. <https://doi.org/10.1108/JEC-12-2020-0208>
- Tonoyan, V., Strohmeier, R. ve Jennings, J. E. (2020). Gender gaps in perceived start-up ease: Implications of sex-based labor market segregation for entrepreneurship across 22 European countries. *Administrative Science Quarterly*, 65(1), 181-225. <https://doi.org/10.1177/0001839219835867>
- Welter, F. (2011). Contextualizing entrepreneurship – Conceptual challenges and ways forward. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 35(1), 165-184. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6520.2010.00427.x>
- Welter, F., Brush, C. ve de Bruin, A. (2014). *The gendering of entrepreneurship context* (IfM Working Paper 01/14). Institut für Mittelstandsforschung.
- Wheadon, M. ve Duval-Couetil, N. (2019). Token entrepreneurs: A review of gender, capital, and context in technology entrepreneurship. *Entrepreneurship & Regional Development*, 31(3-4), 308-336. <https://doi.org/10.1080/08985626.2018.1551795>

- Wieland, A. M., Kemmelmeier, M., Gupta, V. K., & McKelvey, W. (2019). Gendered cognitions: A socio-cognitive model of how gender affects entrepreneurial preferences. *Entrepreneurship & Regional Development*, 31(3-4), 178-197. <https://doi.org/10.1080/08985626.2018.1551787>
- Xie, Z., Wang, X., Xie, L., Dun, S., & Li, J. (2021). Institutional context and female entrepreneurship: A country-based comparison using fsQCA. *Journal of Business Research*, 132, 470-480. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2021.04.045>

Research Article

Girişimcilik Politikalarının Sınırları: Sosyal Politika Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Üzerine Ülkeler Arası Bir Analiz

Beyond Entrepreneurship Policy: A Social Policy Perspective on The Cross-Country Analysis of Gender Inequality in Entrepreneurial Activity

Tutku SEÇKİN

Dr. Öğr. Üyesi, İzmir Demokrasi Üniversitesi

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

tutkuseckin@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-8265-5259>

Extended Summary

Gender equality has firmly established itself at the center of global entrepreneurship research and policy agendas as entrepreneurship is no longer viewed merely as a driver of economic growth and innovation but as a critical vehicle for women's economic inclusion, labor market flexibility, and empowerment. In response to this recognition, national governments, supra-national bodies such as the OECD and the European Union, and various non-governmental organizations have aggressively invested in the creation of supportive entrepreneurial ecosystems through interventions that typically take the form of specialized entrepreneurship education, expanded access to venture finance, and government programs designed to foster business creation among underrepresented groups. The underlying logic of these policies suggests that by improving the institutional rules of the game and increasing resource availability, the barriers to women's entrepreneurship will be lowered and the gender gap will naturally narrow over time. However, despite the proliferation of these support mechanisms, the gender gap in entrepreneurial activity remains a persistent and pervasive global phenomenon where men consistently exhibit higher rates of early-stage entrepreneurial activity than women across diverse economic contexts and geographies. This persistence presents a significant paradox because if the institutional environment for entrepreneurship is improving, the gender gap should theoretically be resistant to such change, yet it remains stagnant. This study addresses this critical question by shifting the analytical focus from individual-level deficits, such as women's perceived lack of skills, risk tolerance, or networks, to macro-level institutional efficacy by utilizing data from the Global Entrepreneurship Monitor 2021 to examine whether national-level entrepreneurial framework conditions effectively explain cross-country variations in the gender gap.

The theoretical framework of this research is grounded in institutional theory and feminist critiques of entrepreneurship policy, moving away from traditional approaches that rely on human capital theory. While human capital theory posits that gender gaps arise from differences in education, experience, or financial literacy, leading to policies that focus on fixing women through training, a growing body of literature argues that entrepreneurship is deeply embedded in social and institutional contexts that are not gender-neutral. Feminist institutional theory suggests that formally neutral institutions often reproduce existing gender inequalities because they are designed around a normative entrepreneur who is typically conceptualized as male, full-time, and unencumbered by domestic care responsibilities. In this view, generic improvements to the entrepreneurial ecosystem may benefit men disproportionately or fail to address the specific structural constraints, such as the burden of unpaid care work, that hinder women. Consequently, this study tests the expectation derived from standard policy discourse that

higher quality entrepreneurship education, greater availability of finance, and more supportive government programs should correlate with a smaller gender gap. Conversely, it remains open to the critical perspective that these relationships may be insignificant if the policies are gender-blind and fail to account for the broader welfare state context and labor market segregation.

To test these propositions, the study employs a quantitative, cross-national research design using the Global Entrepreneurship Monitor 2021 dataset, which provides a unique opportunity to analyze entrepreneurship during a period of global disruption. The analytical sample consists of 42 countries, representing a diverse range of economic development levels and geographic regions, after excluding economies with missing data on key control variables. The dependent variable is the gender gap, operationalized as the difference between the male and female early-stage entrepreneurial activity rates, where a higher value indicates a larger disparity favoring men. The independent variables are four composite indices from the National Expert Survey, including entrepreneurial education and training, entrepreneurial finance, government programs, and cultural and social norms. To isolate the effect of entrepreneurial institutions from broader structural factors, the study controls for economic development via GDP per capita and women's general integration into the economy through the female labor force participation rate. The empirical strategy involved descriptive statistics, Pearson correlation analyses, and Ordinary Least Squares regression to test the explanatory power of these framework conditions on the gender gap.

The findings from this analysis provide striking evidence of what are often termed null results, which carry significant theoretical weight in this context. While the descriptive analysis confirms a persistent gender gap across the sample with an average disparity of 3.79 percentage points, the inferential statistics show that none of the entrepreneurial framework conditions showed a statistically significant bivariate correlation with the gender gap. While the institutional variables were strongly correlated with each other, suggesting that countries with high-quality financial institutions also tend to have strong educational systems, these factors did not translate into a narrower gender gap. The regression model further confirmed these findings as the overall model was not statistically significant and failed to explain the variance in the gender gap across countries. Specifically, the coefficients for education and training, government programs, and cultural norms were statistically insignificant, and surprisingly, the coefficient for entrepreneurial finance was positive, though also insignificant, suggesting that more finance does not inherently lead to more equality. Furthermore, neither economic development nor general female labor force participation significantly predicted the entrepreneurship gender gap in this specific model.

These results lead to the primary conclusion that entrepreneurial framework conditions are largely gender-neutral and that variations in the quality of the national entrepreneurial ecosystem do not account for why the gender gap remains large in some countries and small in others. This empirical demonstration of the limits of entrepreneurship-centered policy approaches suggests that improvements in the general entrepreneurial environment do not automatically trickle down to benefit women. The findings support the argument that policies designed to promote entrepreneurship in general often fail to address the specific barriers women face, such as the lack of affordable childcare or the unequal distribution of domestic labor. In essence, the framework conditions measure the ecosystem's readiness for the normative male entrepreneur, rendering them ineffective predictors of gender equality. Furthermore, the use of 2021 data is crucial for interpreting these results because the COVID-19 pandemic disproportionately affected women through the she-cession, where women absorbed the majority of increased unpaid care burdens due to school closures. In such a structural crisis, standard entrepreneurial supports were likely rendered irrelevant by the overwhelming constraints of time poverty and care responsibilities.

Regarding the implications for social policy, the study argues that achieving gender equality in entrepreneurship requires a paradigm shift from entrepreneurship policy to social policy. Policymakers must recognize that the gender gap is not solely an entrepreneurship problem but a labor market and welfare problem. Investments in care infrastructure, such as childcare and elderly care, are likely more effective at closing the entrepreneurship gap than investments in incubators or generic business training. Policies must move from being gender-neutral, which assumes equal treatment is sufficient, to being gender-transformative, which explicitly targets the structural disadvantages women face in the private

and public spheres. This research challenges the optimistic assumption that a rising tide lifts all boats in entrepreneurship and demonstrates that without addressing the deep-seated structural and social foundations of inequality, strengthening the entrepreneurial ecosystem alone will not be sufficient to close the gender gap.

Finally, while this study offers important contributions, it is not without limitations that suggest avenues for future research. The country-level analysis may obscure within-country heterogeneities and individual-level mechanisms, suggesting that future studies could benefit from multi-level research designs that integrate individual behaviors with macro-level contexts. Additionally, the reliance on expert evaluations in the National Expert Survey might not fully capture the lived experiences of women entrepreneurs, and future work could complement these measures with gender-sensitive indicators like parental leave generosity or specific gender equality indices. The cross-sectional nature of the data also limits causal inferences, making longitudinal or panel data analyses desirable to understand the dynamic relationship between institutional reforms and gender disparities over time. Despite these limitations, the study provides robust evidence that the current entrepreneurship-centered policy framework is insufficient for achieving gender parity and highlights the urgent need for a more holistic, social-policy-oriented approach to women's entrepreneurship.